

ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Рудик Ю.

Науковий керівник – доц. Чумак Г.В.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку перекладознавства все ще існує проблема розуміння сутності художнього перекладу. Для фахівців особливо актуальним є поглиблення знань у сфері дослідження художньої літератури, її засобів, функцій та відтворення складних одиниць мови.

Художній стиль — це насамперед стиль художньої літератури, який використовується в поетично-художній творчості. Провідним завданням художнього стилю є вплив на людську психіку, почуття, думки через зміст і форму створених авторами поетичних, прозових текстів. Художній стиль передбачає попередній відбір мовних засобів для створення літературних художніх текстів. У художньому стилі широко використовуються всі мовні засоби, увесь лексичний потенціал мови.

Тому переклад художньої літератури завжди був, є і буде актуальним заняттям. Художній стиль – мабуть, найбільш повно описаний з функціональних стилів. Разом з тим, навряд чи з цього можна зробити висновок про те, що він найбільш вивчений. Це пояснюється тим, що художній стиль – найшвидше розвивається з усіх стилів. Художній стиль не знає ніяких перепон на шляху свого творчого руху до нового, раніше невідомого. Більш того, новизна і незвичність вираження стає умовою успішної комунікації в рамках цього функціонального стилю.

Є випадки, коли перекладачеві потрібні не тільки знання, але й особлива майстерність. Письменник часто грає словами, і цю гру буває непросто відтворити. Особливо важко передати мовний образ персонажів. Часто втрати неминучі, і яскраве мовне забарвлення мимоволі доводиться приглушати. Недарма фольклорні, діалектні та жаргонні елементи мови визнають абсолютно неперекладними. Особливі труднощі виникають, коли мови оригіналу і перекладу належать до різних культур. Також розрізняються літературні традиції: європейцеві порівняння красивої жінки з верблюдицею здається безглуздом, а в арабській поезії воно досить поширене. Різні культури створюють чи не найбільше складностей, ніж різні мови. Ми можемо легко перекласти діалоги старших джентльменів чи підлітків, але складніше відтворити, наприклад, діалектний монолог ірландського селянина на українську мову або ж одеський жаргон на англійську.

Лінгвістичний принцип перекладу, перш за все, припускає відтворення формальної структури оригіналу. Однак проголошення лінгвістичного принципу основним може призвести до надмірної дослівності. Дослівно точний переклад не завжди відтворює емоційний ефект першотвору, отже, дослівна точність і художність виявляються в постійному протиріччі одне з одним. [1, с.95] Тому виходить, що до перекладача висувають дві вимоги:

1. Перекладений текст має бути максимально наближеним до тексту оригінального.

2. Сприйняття перекладу людиною іншої культури має бути максимально наближеним до сприйняття оригіналу людиною культури початкової.

Твори художньої літератури протиставляються іншим творам завдяки тому, що для них домінують одна із комунікативних функцій, а саме – художньо-естетична. Основною метою будь-якого художнього твору є здійснення певного естетичного впливу, створення художнього образу. Така естетична направленість відрізняє художнє мовлення від інших актів мовленнєвої комунікації, інформативний зміст яких є первинним, самостійним. [3, с.145] Стосовно перекладацької діяльності термін "інтерпретація" може мати кілька значень.:

1) як контекстуальна інтерпретація мовних одиниць,

- 2) інтерпретація за допомогою словників і довідників,
 3) інтерпретація шляхом самостійного творчого акту перекладача з урахуванням описуваної реалії.

Засобами оформлення інформації в художніх перекладах є:

- Епітети
- Порівняння
- Метафори
- Авторські неологізми
- Повтори фонетичні, морфемні, лексичні, синтаксичні, лейтмотивні
- Гра слів, що базується на багатозначності слова чи пожвавлення його внутрішньої форми
- Іронія
- Імена і топоніми, «що говорять»
- Синтаксична специфіка тексту оригінала
- Діалектизми

Та все ж, всі елементи форми із місту не можна відтворити з точністю. З ними відбуваються певні трансформації:

- Деякий матеріал не передається, а просто відкидається.
- Деякий матеріал подається не в ідентичному оригіналу вигляді, а заміненим.
- Додається новий матеріал, відсутній в оригіналі.
- Адаптація.

Даний спосіб є доцільним у тому випадку, коли у мові перекладу не існує ситуації, про яку йде мова у вихідній мові. Її передають за допомогою ситуації, яка вважається їй еквівалентною. Це особливий випадок еквівалентності. Взагалі, адаптація – це пристосування тексту до рівня компетенції отримувача, тобто створення такого тексту, який читач зможе зрозуміти без сторонньої допомоги. Художня адаптація полягає у спрощенні образної системи і часто використовується, наприклад, для початкового знайомства зі складними літературними текстами. Адаптація тексту для носіїв іншої культури, тобто лінгвоетнічна адаптація має інший характер. Вона полягає не у спрощенні граматичного чи лексичного складу тексту, а у прийомах, спрямованих на полегшення сприйняття чужих культурних реалій чи мовних явищ. [5, с.68] Існує можливість того, що два тексти описують одну ситуацію, використовуючи абсолютно різні стилістичні і структурні засоби. Тоді мова йде про еквіваленцію. Класичним прикладом еквіваленції є ситуація, коли незграбна людина, яка забуває цвях вдаряє себе по пальцях – українською він скаже «Ой», англійською вигукне «Ouch».

Не варто намагатися передати кожен деталь оригіналу. Деякі перекладачі-початківці, перекладаючи художню прозу, перевантажують переклад деталями. В результаті – складні неоформлені фрази. Звичайно, варто намагатися передати всі відтінки тексту, але підкреслюючи суттєве, іноді навіть нехтують другорядним, щоб якнайяскравіше виділити основне. В Україні, як це не прикро визнавати, нині практично відсутня школа художнього перекладу. Та й статус перекладача в українському суспільстві низький. «*Насправді існує дрібка людей в Україні, які здатні перекладати на якісному рівні, - зазначив ZAXID.NET Ілля Стронговський. – Окрім того, перекладами тут займаються ентузіасти. Якщо говорити про літературу світову, перекладену українською, то у нас є великі плями у періодах світової літератури*».

Висновок

Художній переклад, як поетичний, так і прозовий, - мистецтво. А творчість несумісна з буквализмом. Тільки художня точність дає читачеві увійти в коло думок і настроїв автора, наочно уявити собі його стильову систему у всій її своєрідності, вона не прикрашає і не спотворює витвір автора. Б. Л. Пастернак у «зауваженнях до перекладів Шекспіра» висловився так: «... переклад повинен справляти враження життя, а не словесності».

В А. І. Купріна читаємо: «... для перекладу з іноземної мови мало її знати, хоча б й відмінно, а треба ще вміти проникати в глибоке, живе, різноманітне значення кожного слова і в тасмичу владу поєднання тих чи інших слів».

Перекладачам, як і письменникам, необхідний багатосторонній життєвий досвід. Мова письменника-перекладача, як і мова письменника оригінального, складається зі спостережень над мовою рідного народу і з спостережень над літературною мовою в її історичному розвитку.

Тільки ті перекладачі можуть розраховувати на успіх, які приступають до роботи свідомо з думкою, що мова перемаже будь-які труднощі, що перешкод для них немає. Індивідуальність перекладача виявляється і в тому, яких авторів і які твори він вибирає для відтворення на рідній мові.

Для перекладача ідеал - злиття з автором. Але злиття вимагає пошуку, вигадки, винахідливості, вживання, співпереживання, гостроти зору, нюху, слуху. Розкривати свою творчу індивідуальність, але так, щоб вона не заступала своєрідності автора.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бархударов Л.С. Мова і переклад М., 1975
2. Дюришин Д. Художественный перевод в межлитературном процессе. //Проблемы Особых межлитературных общностей. (Под общей редакцией Д.Дюришина) М., 1993. – 432 с.
3. Комиссаров В.К. Теория перевода. – Москва: Высшая школа, 1990г. – 253 с.
4. Крупнов В.Н. Практикум по переводу с английского языка, Москва: Высшая школа, 2005г. – 279 с.
5. Т. Р. Левицкая, А. М. Фитерман Теория и практика перевода с английского языка, Издательство литературы на иностранных языках, М., 1963. – 125 с.
6. Чуковский К.И. Високе мистецтво М., 1961
7. www. wikipedia.com

Григорчук Л.

Науковий керівник – доц. Притолок С. А.

РЕЦЕПЦІЯ ТВОРЧОСТІ КРІСТИ ВОЛЬФ В ПРАЦЯХ С. П. МАЦЕНКИ (ФІСЬКОВОЇ)

Кріста Вольф – одна з найвидатніших німецьких письменників сучасності. Її твори позначили нове орієнтування літератури Східної Німеччини. Саме тому дослідницький інтерес до життя та творчості письменниці з кожним роком лише зростає. Як відомо, літературна взаємодія починається із ознайомлення і сприйняття однією літературою художніх надбань іншої, тобто з рецепції. Форми її – різноманітні. Однією з них є наукова рецепція. Чимало зарубіжних учених – Й. Магенау, Г. Барман, Ф. Баумер, С. Бок, К. Бюх, В. Енглер, А. Фінк, Е. Фінгер, С. Хільцінгер, Т. Гьорнік, В. Крогман, С. Лег, Г. Маузер, А. Штефан, С. Вільке, А. Гугнін, П. Гугіш, І. Млечина, Т. Мотильова, С. Ніколаєва, А. Русакова, Л. Симонян та інші – досліджуючи творчість Крісти Вольф, відзначали у своїх працях велику цінність її літературної спадщини. Як влучно зауважив німецький літературний критик Й. Магенау, «для жінок вона є прикладом природної жіночої самосвідомості і представницею гуманістичного «жіночого» раціоналізму. Для традиційних лівих вона – вчена Кассандра, чиї надійні застережливі звертання на рівні рефлексу супроводжує непривітний антикапіталістичний кивок головою. Для друзів літератури вона є своєрідним жіночим Генріхом Бьоллем Сходу, за міжнародним значенням і світовим визнанням серед німецьких сучасних авторів її можна порівняти хіба з Гюнтером Грассом» [3, с. 13]. Літературознавець та критик Лев Копелев без зайвих застережень вважає, що «романи, повісті та есе Крісти Вольф належать до найвизначніших і найкращих творів сучасної світової літератури» [1, с. 5].

Рецепція творчості Крісти Вольф у працях закордонних літературознавців свідчить про постійну присутність її письменницького доробку в сучасних літературознавчих студіях. Художня спадщина німецької авторки стала предметом наукових пошуків багатьох українських літературознавців, зокрема Г. Бітківської, М. Кудіна, Н. Мочернюк, А. Нямцу, П. Рихла та інших. Вагомим доповненням до наукового дискурсу є студії С. П. Маценки (Фісцькової). **Метою нашої статті** є дослідження специфіки рецепції творчості Крісти Вольф у працях української вченої. Об'єктом вивчення є літературно-критичні статті, рецензії та наукові розвідки С. П. Маценки. **Актуальність дослідження** зумовлена необхідністю ідентифікації та всебічного дослідження творчості Крісти Вольф на тлі культурно-історичного розвитку доби.